

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Filozofická fakulta
Archeologický ústav

POSUDEK OPONENTA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Studijní obor:	Archeologie
Akademický rok:	2017/2018
Název práce:	Lidská individualita v bioarcheologii raného středověku: pojetí, metody a interpretace
Autor/ka práce:	Gabriela Zemanová
Vedoucí práce:	doc. PhDr. Jaromír Beneš, Ph.D.
Oponent/ka práce:	PhDr. Jan Frolík, CSc.

1. HODNOCENÍ OBSAHOVÉ STRÁNKY PRÁCE (hodnocení vyznačte X)	1	2	3	4	Nelze hodnotit
Stanovení cíle/hypotéz/výzkumných otázek a míra jejich naplnění	x				
Použité metody, jejich adekvátnost a relevance ve vztahu k tématu	x				
Faktická, věcná a obsahová správnost	x				
Naplnění zadání bakalářské práce	x				
Interpretace výsledků	x				
Formulace závěrů práce	x				
Odborný přínos práce a její praktické využití	x				
Schopnost argumentace a kritického myšlení autora/ky	x				

2. HODNOCENÍ FORMÁLNÍ STRÁNKY PRÁCE (hodnocení vyznačte X)	1	2	3	4	Nelze hodnotit
Shromáždění relevantních informací (literatury a ostatních zdrojů)	x				
Provázanost a sled textu, návaznost kapitol	x				
Jazyková a stylistická úroveň práce	x				
Práce s daty, informacemi a odbornou literaturou (správnost a četnost odkazování)	x				

3. ZÁVĚREČNÉ SLOVNÍ HODNOCENÍ OPONENTA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Autorka se ujala nesnadného, ale v poslední době intenzivně sledovaného tématu lidské individuality v archeologických pramenech a studovaných širokou paletou vědeckých disciplín. Nejprve jsou definovány základní pojmy (např. individualita, dividualita, osobnost, identita, tělesnost) naznačující velmi komplexní pojmání této otázky.

Větší část práce je věnována čtivému přehledu možností jednotlivých vědních disciplín, na jejichž základě je sledována a posuzována lidská individualita. Vzhledem k tomu, že základním pramenem pro studium individuality jsou archeologicky zkoumané pohřby, je posouzen charakter pohřbu jako přechodového rituálu a jeho jednotlivé fáze. Uvádí i některé příklady včetně jejich interpretace, která však většinou zůstává v rovině více či méně přijatelných hypotéz. Příkladem může být úvaha o absenci většího počtu dětských pohřbů na raně středověkých pohřebištích, protože alternativní forma pohřbu je jen jedním z možných výkladů (navíc nebylo takové pohřebiště v našem prostředí nalezeno). Velmi obtížný je problém přechodu od kremace ke kostrovému pohřbívání jako vlivu křesťanství, např. západovýchodní orientace prosazení se křesťanství předchází.

Pozornost je dále soustředěna na možnosti studia sociální identity. Zásadní otázkou je vztah mezi hrobovou výbavou a původním postavením jedince ve společnosti. Autorka se ztotožňuje se stanoviskem o nejednoznačnosti možných závěrů. Opatrněji bych posuzoval hroby žen jako vdov mužů z hromadného hrobu na pohřebišti Budeč – Na Týnici. Připomenuta je úloha studia stravy zemřelých a fyzické zátěže a zranění. Jako specifický příklad sociální identity jsou uvedeny pohřby malých chlapců se zbraněmi, někdy i jejich miniaturami. Velmi obtížný je výklad nestandardních pohřbů, který může mít více příčin, jak autorka upozorňuje. Připomíná i problematiku tzv. protivampyrických zásahů. Kromě hrobu H51 na pohřebišti v Lumbeho zahradě (tzv. striga) měl být připomenut také podobný a nejspíše soudobý hrob muže ze sousedního pohřebiště u Jízdárny Pražského hradu.

Zvláštní kapitola je věnována genderové identitě, jejíž studium se v poslední době velmi rozvíjí. Z archeologického hlediska spadají do této oblasti pouze hroby s rozporným (?) vztahem mezi antropologickým určením a hrobovou výbavou. Autorka uvádí příklady z našeho území. Opatrně je však třeba posuzovat nálezy ze zásypu hrobové jámy, které nemusí mít k pohřbenému přímý vztah. Celkově se zdá genderový výklad velmi obtížný a je zřejmě možný jen u malého počtu nálezů. Stejně obtížná je etnická interpretace pohřebišť, a to i tam, kde je přítomnost různých etnik prokázána jinými prameny. Autorka je v této otázce oprávněně opatrná. Poukazuje se také na možnosti využití etnografických paralel při studiu pohřebního ritu. I zde je autorka opatrná, stejně jako při širším využívání ojedinělých písemných pramenů.

V dalších kapitolách autorka shrnuje možnosti studia sledované otázky na základě pohřebního ritu (např. zánik mohylového pohřbívání na našem území), umístění hrobu v rámci pohřebiště (interpretace hrobů ve významném umístění jako pohřbů sociálně důležitých osob), konstrukce hrobu (výskyt nadměrných hrobových jam, užití dřeva či kamene), orientace a poloha zemřelého (připomenuta měla být orientace hlavou směrem ke kostelu, často presbytáři, která se objevuje ve vrcholném středověku). Stručně je shrnuta problematika hrobové výbavy a jejího významu včetně obtížnosti jednoznačného výkladu. V případě kalichu v hrobě z Kolína a jeho vztahu k hrobům církevních hodnostářů je třeba zohlednit rozdílnou chronologii těchto hrobů (9. století x 12. století a mladší období).

Rozsáhlá pasáž přibližuje bioarcheologické metody. Autorka podává názorný přehled jednotlivých metod a jejich využití (odhad pohlaví, věk dožití, výška postavy, paleopatologie, nemoci, traumata, umělé zásahy, nespecifický stres). Pohlaví u dětí je obvykle identifikováno (v omezeném počtu případů) podle hrobové výbavy. Upozornění na možný rozpor

s biologickým pohlavím je správné, ale doložené případy jsou (zatím?) zcela ojedinělé. Zajímavé je upozornění na defekty na zubech, vzniklé zřejmě v důsledku jakési opakované pracovní činnosti (pohřebiště Určice), které je dosud sledováno jenom v omezené míře. Dále je připojen přehled problematiky spojený se studem DNA a autorka upozorňuje na některé výsledky, jichž je z našeho území zatím málo (Podlažice). Upozorněno je i možnost studia mikrobiální DNA, která se zatím využívá jenom ojediněle (především z finančních důvodů). Připojena je také pasáž o studiu stabilních izotopů, a to pro určení stravy zemřelého (izotopy dusíku a uhlíku) a pro určení původu (izotopy stroncia). Izotopy síry jsou používány spíše pro studium stravy. Pro určení původu jsou využívány také izotopy kyslíku. Zmíněna je možnost identifikovat konzumaci mořských ryb. Vztah vyšší konzumace ryb a křesťanství je potřeba dále diskutovat.

Na přehled možností studia individuality navazují dobře vybrané případové studie, jakými jsou hrob ženy s bojovníckou výbavou ze švédské Birky, příslušník elity z hrobu 153 na Pohansku u Břeclavi a hrob č. 7 z Tetína s rozštěpem lebky. V případě hrobu 153 je třeba vyloučit možnost postdepozičních procesů. Chybějící obratle jednoznačně dokládají záměrný zásah.

Diskuse shrnuje výše uvedený přehled, opatrněji bych formuloval závěr o absenci hrobů malých dětí jako do společnosti nezačleněných jedinců, a proto pohřbených jinde. Vyslovené připomínky považuji v kontextu práce za marginální a spíše za náměty k další diskusi.

K práci je připojena rozsáhlá obrazová a dobře vybraná příloha (55 obrázků) a rozsáhlý seznam literatury z velké části cizojazyčné.

Práce je psána na velmi dobré jazykové úrovni, bez překlepů a chyb.

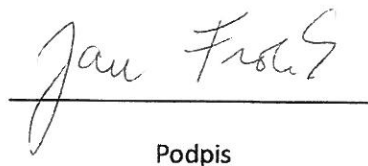
PRÁCI K OBHAJOBĚ: DOPORUČUJI

NÁVRH NA KLASIFIKACI BAKALÁŘSKÉ PRÁCE:

VÝBORNĚ

10. 6. 2018

Datum

Podpis